

предмету. Можливо це і є деякою мірою виправданим, оскільки більш ґрунтовними є знання, набуті студентами самостійно. Для досягнення високого рівня засвоєння біологічних знань студентами важливою є коригуюча роль викладача, а саме – його вміння організувати даний процес.

Здобування знань не можна зводити до теоретичного викладання, особливо біологічних дисциплін.

Удосконалення системи навчання біології та екології є одним із проблемних питань, що відпрацьовуються у Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка на кафедрах екології та охорони довкілля, педмайстерності (природничий факультет), природничих та математичних дисциплін (психолого-педагогічний факультет).

Специфікою навчання біології та екології є опрацювання природних об'єктів, явищ і процесів, що не можливо повноцінно здійснювати тільки у межах аудиторних занять. На основі набутого досвіду ми дійшли висновку, що ці завдання можливо й доцільно реалізувати під час організації самостійної роботи студентів із відповідних програмних дисциплін, у межах вивчення спецкурсів (наприклад, «Заповідна справа» (для деяких спеціальностей), «Мікологія», «Фітоценологія» та ін.), у ході польових практик (з ботаніки, зоології, еколого-натуралістичної, з біології (екології) та ін.), під час організації позааудиторної роботи студентів (робота у профільних гуртках, творчих групах, у ході пізнавальних екологічних екскурсій, в тому числі й на природно-заповідних територіях).

Безумовно, при підготовці вчителя біології, екології, початкових класів необхідним є навчання у природі засобами самої природи. Ніякий дидактичний матеріал не замінить живого спілкування дослідника із природою; він допоможе лише посилити сприйняття і розуміння, детальніше розглянути його суть. Дана проблема висвітлювалася нами у інших публікаціях [1, 2, 3].

Однак, слід намагатися підвищувати ефективність навчання біології і у межах занять, які проводяться в аудиторіях. Основне завдання – навчати біології та екології системно: як у відношенні об'єктів вивчення, так і щодо методики навчання, дотримуючись принципів послідовності, зв'язку теорії й практики, використання можливості міжпредметних зв'язків (біологія – методика, біологія – математика, біологія – інформатика, біологія – географія та ін.).

Під час аудиторних занять із дисциплін «Основи екології», «Основи соціоекології», «Екологія рослин», «Екологія тварин», «Заповідна справа» використовуються CD- та відеоматеріали (навчальні та науково-популярні фільми). З метою раціонального використання часу нами пропонується для опрацювання не увесь фільм, а його фрагменти. Організація роботи із цими матеріалами дещо відрізняється для студентів молодших та старших курсів. Для перших пропонується складання конспекту матеріалів та обговорення проблемних питань, піднятих викладачем, для других – підготовка тез матеріалів, визначення проблемних питань, їх анотації (за матеріалами опрацьованого фрагменту фільму), пошук відповідей у фільмі за запропонованими викладачем завданнями. Таким чином, кожен студент конспектує, вчиться виділяти основне, виконує завдання, складає перелік питань, які можна запропонувати для відповідей, що сприяє осмисленню опрацьованого матеріалу.

З метою візуалізації навчально-виховного процесу з дисциплін природничого спрямування (навчальні курси «Екологія рослин», «Екологія тварин», «Біогеографія», «Заповідна справа», «Основи біологічних знань» та ін.) на кафедрі екології та охорони довкілля створена тематична фототека (за напрямками: систематика рослин, систематика тварин, Червона книга України, Червона книга Полтавської області, мікологія та ін.). Вона поповнюється матеріа-

лами, що є результатом індивідуальної роботи студентів із природничих дисциплін. Підготовка фототеки, монтування CD-, відеофільмів є формами звітності за польові біолого-екологічні практики. Вони оформляються у вигляді дидактичних матеріалів для використання на практичних заняттях із дисципліни «Шкільний курс біології та методика його навчання» та організації навчальної і гурткової роботи у школі (на допомогу вчителю біології, екології, початкових класів). Виконання таких завдань пропонується студентам-біологам у межах польової практики «Методика викладання біології. Шкільний курс» та практичного курсу «Виготовлення унаочнення з біології». Студенти мають змогу їх презентувати під час підсумкових конференцій із польових та навчальних практик.

З багатьох предметів природничого спрямування студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді підготовки тематичних тек за матеріалами преси, публікацій, інформаційних передач, які транслюють засоби масової інформації (навчальні курси «Основи екології», «Основи соціоекології», «Проблеми сучасної біології» та ін.). Підготувавши їх, студенти мають змогу працювати із цими матеріалами, готуючи реферативні повідомлення, авторські публікації, виконуючи освітньо-кваліфікаційні роботи. Така форма особливо ефективна при організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання, екстернів, та тих, хто навчається за індивідуальними графіками.

Вважаємо, що ефективність засвоєння студентами біологічних знань визначається наступністю і неперервністю їх формування. Важливо, очікуючи кінцевого результату – підготовки кваліфікованого вчителя біології, екології, початкових класів – системно і раціонально використовувати можливість пропонувані у навчальному плані навчальних дисциплін з першого по випускний курс. Актуально постає необхідність розробки для кожної спеціальності системи засвоєння біологічних знань, набуття практичних навичок і вмінь їх застосування. Наприклад, теоретичне вивчення проблеми (біолого-екологічного об'єкта, явища, процесу) передбачає обов'язкові форми: конспектування лекцій викладачів, робота із підручниками, посібниками; поглиблення знань: робота зі спеціальною науковою та довідковою літературою, іншими інформаційними джерелами, наприклад, Internet, тощо, підготовка тек та їх аналіз; практичне вивчення цих проблеми (на польових практиках – збір екскурсійного матеріалу, фотографування, постановка дослідів, проведення спостережень та ін.; представлення їх результатів у вигляді звітів); набуття практичних вмінь і навичок обробки одержаних матеріалів (виготовлення колекцій, монтування гербаріїв, виготовлення фототек та електронних презентацій) та вміння їх ефективно застосовувати у практичній діяльності вчителя предметника (на уроках, у позакласній та позашкільній роботі у школі).

Література

1. Гуріненко Н.О., Беседіна І.С., Стецюк Н.О. Особливості проведення польової практики з «Методики викладання біології. Шкільний курс» на природничому факультеті ПДПУ імені В.Г. Короленка // Роль навчальних та виробничих екскурсій в професійній підготовці майбутнього учителя природничих дисциплін: Збірник наукових праць. – Полтава, 2003. – с. 93-95.
2. Стецюк Н.О., Гуріненко Н.О., Беседіна І.С. Про деякі форми навчальних занять студентів серед природи // Болонський процес: модернізація змісту природничої педагогічної освіти: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 2005. – С. 200-202.

3. Стецюк Н.О., Гуріненко Н.О., Беседіна І.С. Роль еколого-натуралістичної практики у підготовці дослідника природи // Роль навчальних та виробничих екскурсій в професійній підготовці майбутнього учителя природничих дисциплін: Збірник наукових праць. – Полтава, 2003. – С. 95-98.

ПЛАНУВАННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ СУЧАСНИМИ ЗАСОБАМИ ОСВІТИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ СТУДЕНТІВ З ПРОБЛЕМИ «СОЦІАЛЬНІ ХВОРОБИ»

Субота Н.П., Пашинський П.П. (Харків)

Розповсюдженість соціальних хвороб у суспільстві є віддзеркаленням ефективності реалізації цілого ряду комплексних державних програм, в тому числі – освітніх [2]. На жаль, в Україні маємо недостатнє фінансування відповідних відомств і установ, що опікуються цією проблемою, відсутність постійних освітньо – профілактичних заходів, які забезпечували б широкомасштабну повсякденну роботу із підлітками та молоддю. Основним напрямком роботи є забезпечення інформованості молоді з сучасних досягнень у галузі медицини щодо профілактики, шляхів ураження, симптоматики та прогнозів соціальних хвороб.

Не зважаючи на те, що ця проблема в Україні визначена як один із пріоритетних напрямків державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку, зниження захворюваності та смертності від таких хвороб як туберкульоз, ВІЛ/СНІД, – потребує більш конкретних і широкомасштабних заходів [2, 3].

У 1995 р в Україні об'явлена епідемія туберкульозу. Загальна кількість людей, хворих на цю хворобу, в Україні становить 50-60 тис. Саме тому у 2007 р у Україні затверджено нову державну програму боротьби із туберкульозом [1].

Однією з проблем, що має українське суспільство – є захворюваність на ВІЛ/СНІД. Україна є одним з кризових регіонів світу, займаючи перше місце в Європі за темпами зростання цієї хвороби.

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди кафедрою валеології розроблена комплексна освітньо-профілактична програма підвищення інформованості студентської молоді з питань соціальних хвороб. Програма включає впровадження відповідних розділів до тематик робочих програм з валеології, хімії, підготовки і показ мультимедійних презентацій, анкетування, роботу у наукових студентських клубах, проведення семінарів, тренінгів, підготовка доповідей, рефератів, курсових робіт, постійно діючої стенівки «СНІД-інфо», валеологічних акцій з проблеми «ВІЛ/СНІД» та «Туберкульоз», роботу телефону «Довіра». Члени наукового клубу «АНТИСНІД» щорічно проводять моніторинг обізнаності молоді з проблеми ВІЛ-інфікування/СНІД, туберкульозу, обговорюють нову наукову інформацію за публікаціями в Інтернет, проводять заходи з пропаганди здорового способу життя [3].

Рівень інформованості студентів з проблеми ВІЛ/СНІД та туберкульозу порівнювали з дослідженнями минулих років, а також після ознайомлення студентів із загальним курсом «Валеології». Під час проведення анонімного тестування студентам було запропоновано відповісти на 14 запитань. У тестуванні взяли участь 80 – у 2005 році, 91 – у 2006 році та 166 – у 2007 році